

פרייער פאלקסבלאט

אונזער מייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

№ 1

Łódź, Sroda 1 stycznia 1930

אכטער יאהרגאנג

לאדז, מיטוואך, א' טבת תרצ

№ 1

Adres Redakcji i Administracji Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71 | 224-71 מעל. פיעטריקאווער 21, לאדז, פיעטריקאווער 21, מעל. 224-71

פערברענגט געווארען 69 הינדער בעת א שרעקליכע הינא-שרפה איז ענגלאנד

רעפארם פון אימזאז-שטייער גרויסע קאנפערענץ וועגן דער ווידערשטעלונג לאגע

קאנפערענץ, און נאכן דורכפירונג דארט איינע
ענדערונגען, און וואס שטעלער פארשטעלן און סייס.
אין די סייס-קרייזען גיט מען אייבער, און די
עקסטרע גרויסע סענאטארען האט בעשלאסען אויף
דער האנדל-שטאנדארטער וועגן און סענאט צו שטימען
פאר אונזערע צום סענאט-מארשאלען שטאמסקי,
פרי דער אונזער-פארשלאג וואס אוי-ארום צו
גענומען ווערען און דער קאנפליקט צווישן דער
אמאזיע און פארלאמענט וואס נאך מער פער
שארפט ווערען, דאן - רעכענען די עקסטרעמע
עלעמענטען - וועט די לאגע מוען אויסגעקלערט
ווערען און סייזעס געחטען א סוף צו די איבער-
אונגעווערע בעציהונגען.

ווארשא, 31. (טעלעפאניש פון אונזער קא-
רעספאנדענט) אין די קרייזען, וועלכע שטענען
נאכגעט צום פרעמיער-מיניסטער פארשטעל, דער
קלערט מען, און נאך איינזען ווערט געפלאנט א
גרויסע ווידערשטעלונג קאנפערענץ אין פרעזידענט
פון מיניסטארענ-דאט, כדי צו געטראכטען די אוי-
טונג לאגע אין לאנד און אנגעחטען מיטלען געגען
דעם הערשענדיגן קרייז.
גלייכצייטיג האט פרעמיער פארשטעל בעשלא-
סען וואס שטעלער דורכצופירען דעם געזעצ-פאר-
געט וועגן רעפארמירען דעם אומאז-שטייער;
צו דעם צוועק וועט די רעגירונג אריינספארענען
דעם דאזיגען געזעצ-פראיעקט פון די האנדל-ס-
טאט.

וואס עס וועגן מאפילירט געווארען אלע דאקטוירים
פונעם שטעטל, אבער אין זעהר א גרויסער צאהל
פאלען אין די מעדיצינישע חילוק נעקומען צו שפעט.
מ'האט מורא און אונזער די חורבנות פונעם
פערברענגטע קינא געפינען זיך נאך פיל אומגע-
קומענע קינדער.

די שבוטה פון דער רעגירונג

ווארשא, 31. (טעלעפאניש פון אונזער קא-
רעספאנדענט) דער מלוכה-פרעזידענט און היינט
אינדערפריה געקומען פון ספאלע קיין ווארשא.
די שבוטה פון דער נייער רעגירונג איז אפגע-
געפן געווארען היינט 12 פייטאג אין שלום.

פ.פ.ס. איז אימזאז-שטייער

ווארשא, 31. (טעלעפאניש פון אונזער סייס-
קארעספאנדענט) די ניינאמירטע רעגירונג איז
גוט אויפגענומען געווארען דורך דער אמאזיע.
שטארק אומצופרידען איז נאך פ.פ.ס. צוליב
דער נאכמאזיע פון פריסטארין אלס ארבייטס-מיי-
ניסטער, ספעציעל איז מען אומצופרידען מיט
זיין פייסטאר, "מאכט ארונג" אין די פראפער-
קאטעגאריע, עס ווערט דעריבער גערעדט אין די סייס-
קולוארען, און די מאציאליסטען וועלען בקרוב אריי-
טראגען אומאומצוגעוואסען פאר'ן מינ. פריסטאר,
כדי אוי-ארום אריינצושטעלען איהם פון קאבינעט.

לאנדאן, 31. (א.ס.א.) אין פערסלע, נישט
ווייט פון גלאזגו האט היינט נאכמיטאג פאסירט
א מוראדירעק קינא-שרפה.
לויט דער ערשטער אפיציעלער פערשטעלונג
וועגן איז בראנד אומגעקומען 69 קינדער, און על-
טער פון 2 ביז 14 יאהר.
וועגען דער שרעקליכער שרפה וועגן ביי-
אזעט בעקאנט פאלגענדע פרטים: די שרפה איז
אויסגעבראכען צוליב אומאומגעקומענער סיבה, ביי
די ערשטע, אלארמ-סיגנאלען האבען זיך אלע קינדער
און הארף געטון צו ווי אריינגענג. דערפון איז ענט-
שטאלט איינאנגעהויערע פאניק, דאס נאמען קינא
איז אינגערפריה געווארען מיט וואקענס רויך, אין
געדאנק וועגן צעהנדליגער קינדער צוטרעטען נע-
האליק.

הונדערט פופעצן קינדער האט מען אפגע-
פיהרט אין די שפיטאלען.
א ערדראה גיט אויבער פאלגענדע שילדערונג
פון דער שיעקליכער קאטאסטראפ:
פארייז האט אומאומצע געפרובט צו איינשטעלען
די פאניק, די אריינגענג וועגן געווען בערעקט מיט
צוטרעטענע קינדער, באלד ווי מ'האט געהאנדל נע-
האליק וועגן דער קאטאסטראפ וועגן געקומען
צוליפן פיל מענטשען, גרויס צו ראטעווען די אומ-
גליקליכע קינדער, מ'האט צוגעשטעלט לייטערס און
דער די פעסטער און מען אריינגעדרינגען צו

באנדיטעריי איז אריי ישראל

אין יפו איז אין דער נאכט פון מאנטאג אויף
דינסטאג בעפאלען געווארען א צייטונגס-אויסגע-
בען רעכענט, און די רויבער האבען געהאט ברע-
צו בעפאלען א פאסט-אויסגע, און וועלכען ווי הא-
בען געהאט צו געפינען גרעסערע געלדיס-סומען.

ירושלים, 31. (א. ס. א.) אויף דער
מלוכה-פאליציי אין שכם איז מאנטאג אדורכגעפיהרט
געווארען א פאראיסגעקענטער אנפאל. איינע
פאליצייאנטען וועגן געטראפענע געווארען און איינ-
ע וועגן שנייג געטלאפען.

קאמוניקאט פוילישער שיר-געזעלשאפט BAT'A Sp. Akc.

מיט'ן מאסענט פון דער ערעפנונג פון אונזער פיליז פיעטריקאווער 87, האבען מענטשן מיט א שלעכטען
וועלען אנגעהויבען צו פרעסירען די פאסטשטישטע פלאטקעס, נאך מיט'ן ציל צו שעדיגען אונזער פירמע. די פלאטקעס
זענען פערשפרייט געווארען אין צוויי ריכטונגען. 1) צו און א ווער סקלער ווענען בעשעפטיגט נאך טשעכישע בעצמטע און 2)
צו מיר רעפערירען שייך צו אונגעוועהנליך ביליגע פרייזען. וואס שייך דעם ערשטען פונקט איז ער גענצליך אויסגעוויגען פון
מינער, ווייל דער גאנצער פערפאנאל רעקרוטירט זיך בוכשטעבליך פון פוילישע בירגער. דער
צווייטער פארוואנדק ענטהאלט אויך נישט קיין פונקט אמת, ווייל מיר פיהרען בכלל נישט קיין רעפערענציע-ווערקשטעלען.
דער בעסטער בעווייז איז דער פאקט, צו מיר האבען זיך געשטעלט אין דיעקסטען קאנטאקט מיט לאדזער שוסטער-
מייסטער, צו וועלכע מיר שיקען די קליענטען, וועלכע ווענדען זיך צו אונז מיט רעפערענציען.

Polska Spółka Obuwia BAT'A S. A.
FILJA, ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 87.

צוליבן פרייזשיטען טויט פון אונדזער ליבן קאלענע

פאלאמאן קאמפאר

דריסן מיר אויס אונדזער מיפאשן מיטגעפיל דער איבערגעבליבענער פרוי, קינד און פאמיליע.

פיורא = אויף פאבריקס-פערסאנאל
פון אהציע-געזעלשאפט
„נ. אייטינגאן אויף קאמפ.“

עקספאזע פון פרעזידענט סאקאלאו

א צווייטע האַמסיע מיט ברייטע פולמאכטע וועט בעשטימט ווערען פאר א"י. די באלפור-דעקלאראציע איז אנאָינטערנאָצ. התחייבות לגבי די יודען. — איז א"י איז נישט פארהאן הייז אראביש פאלק איז עס טאָרען דאָרט נישט זיין הייז הערשער סאקאלאו ביים פרעמיער בארטעל, ביי די מארשאלקעס פון סיים איז סענאט איז ביים ענגלישען אמבאסאדאר

ווארשא, 31. (י"א טעלעגראפיש). פרעזידענט סאקאלאו איז היינט אויסגענומען געווארען דורכ'ן ענגלישען אמבאסאדאר, דורכ'ן ביל רונס-מיניסטער טשערניאק, סייס-מארשאלקע דא-שינסקי, סענאט-מארשאלקע שטאנסקי און פראנצ'עק פארטעמיער פארטעל האט ערקלערט, אז ראיין גליקליך, וואס סאקאלאו איז קעניגליך אויסגענומען געווארען און ווארשא.

די פארטעמיער האט דעם פרעמיער אויסגע- ווארשטעלט אונזערע פאר דער שטעלונג פון פוילען אין פעלקער-בונד, ווען ס'האט זיך געהאנדעלט וועגן דער א"י-פראגע און פאר דער האבאניטארער האנדלונג פון פוילישען גענעראל-קאנסול ווישעו-סקי בעת די טראגישע פאסירונגען אין ארץ-ישראל. נאכמיטאג האט סאקאלאו געהלטען א געזעס- פאנע פאר די פארשטעלער פון דער פראגע און טעלעגראפישע-אגענטורען (פאס, יו"א,) אין ווישע- ווארשא פון האמפל בורשטאל.

סאקאלאו האט צו אנד. גענומען: די ענגלישע אויספארשונגס-קאמיטע וועגן די געשעהענישען אין ארץ-ישראל האט געוואלט איר געשליך פשטימט ווערען דורכ'ן פארלאמענט, נאך וואו זי דער פארלאמענט איז גאר געווען געשלא- סען, אז די קאמיטע בעשטימט געווארען דורך דער רעגירונג. די מיניסטער פון דער אויספארשונגס- קאמיטע האבען זיך נישט געקענט האלטען שטרענג אין דער ליניע, וואס איז פאר דער קאמיטע אנגע- צייכענט געווארען, דער עיקר צולף דעם, וואס זי אראבישע ערוות האבען אנגענומען אלע מיטלען, כדי

זיצונג פון סענאט — 15טע יאנואר

ווארשא, 31. (טעלעגראפיש) פון אונזער סיים-קאנפערענצ. די סענאט קאמיטע האט בעטרעכט דעם קאנפליקט, וואס איז ענטשטאנען מיט דעם מארשאלקע שטאנסקי און האט מיט א מערהייט שטימען פאסטגעשטעלט, אז דער מאר- שאלקע איז נישט גערעכט. וועגען דעם איז מיט- געטיילט געווארען דעם מארשאלקע, וועלכער האט בעשטימט די זיצונג אויפ'ן 15. יאנואר.

א סקלאד פון אמוניציע ענט- דעקט ביי א'אראבער — א מערדער

ירושלים, 31. (י"א טעלעגראפיש) פא- ליצי האט דורכגעפיהרט א רעוויזיע אין הויז פון א'אראבער, וועלכען מ'איז חושד, אז ער איז געשטאנען בראש פון א באנדע, וואס האט ערמארדעט א ייד אין חברון. נאך דער שחיטה האט דער באנדע פערלעזט חברון און האט זיך אויסגעהאלטען אין פערשידענע ערטער. לעצטנס איז ער צוריקגעקומען אין זיין הויז. בעת דער רעוויזיע האט מען אין הויז געפינען פיל געוועהר, אמוניציע, האנדגראבס און א.א.וו.

אראבער זענען זיך משתדל וועגען אפשטאפן קריגס-צושטאנד אין חברון

ירושלים, 31. (י"א טעלעגראפיש) אין גאנץ ארץ-ישראל איז שוין אפגעשטאפן דער קריגס- צושטאנד, וועלכער איז איינגעפיהרט געווארען בעת די בלוטיגע אויגוסט-געשעהענישען. בלויז אין חברון פערפליכטעט נאך דער קריגס-צושטאנד. אין ארבעט-שעה'ן איז אין חברון פערבאטען יעדע ווערע בעוועגונג. אין צוזאמנהאנג דערמיט האט א גרופע אראבישע גאטשעלען זיך געווענדעט צו דער מאכט מיט א השתדלות אפצושטאפן דעם קריגס-צושטאנד אין חברון.

5 מענשען אומגעקומען אין א רופט-קאטאסטראפ

ניו-יאָרק, 31. (פאס). בעת א רופט-קא- טאסטראפע נישט ווייט פון אמאריקא (שטאט טענ- סאט) זענען אומגעקומען 5 מערשאנ. דער אראפ- לען א צוואנציגסטעלען פון א הויך פון 70 מעטער. דער פליקט און אלע סאטשעלען זענען דער- הרגעט געווארען אויפ'ן ארט.

אינטערעסאנטער ברית איז אנטווערפען צוויינג זיך געלאזט מל זיין צו 7 יאָהר

אנטווערפען, בעלזשען מל זיין די קינדער, דער מוהל איז געווען דא סתם. עס איז געווען אנטווערפען א צווייטער מוהל, דער שוים זי יעקב. די יונגלעך וואס האבען נישט געהאט קיין חשק צו בלייבען גוים זענען געגאנגען צו דער מוהל-אפער- ראציע נאנץ ענטשלאסען און מיט מוט. מען האט זי איינגעגעבען א נאראטיש מיטגל וואס האט זי לכהילה נישט געלאזט פיהלען דעם וועגטאמ פאלד אבער האבען זי געשריפט דעם ריכטיגען טעם צו זיין א יוד און אנגעהויבען צו מאכען די סחא'ע יעלות. די אנטווערפענער יודישע קהלה האט זיך אלווא פערקעגערט מיט נאך צוויי נפשות...

גרויסע חנוכה-פייערונג!

דער וועד פון דער תלמוד-תורה, אלעקסאנדראווסקא 13, פארשטאנען איין אלע חובבי תורה אין סימפאטיקער פון ארימען יודישען קינד- צווישען מיט חנוכה-סעודה דער חנוכה-פייערונג וואס קומט פאר מיט'ן אנטווערפען פון בעוואוסטע טעלעגראפ- פולע רעדנער היינט, ד' מקץ ו' דחופה, פונקט 5 א זייער נאכמיטאג אין אייגענעם לעקסל. אלע מיטגלידער און סימפאטיקער ווערען געבעטען צו קומען. דער וועד פון דער תלמוד-תורה.

Dr. H. Wolkooski

צעגעלניאנא 25, טעל. 126-87. טעציאל ארצט פאר הויט-און ווענערישע קראנקהייטען. מענער-שוועכע, אלע ארט פאנצליצן, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראלען. נעמט ין פון 2-8 נ.מ. און פון 9-5 יאן.

Dr. J. Lubicz

med. J. Lubicz ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46. קראנקהייטען פון די ביינער, בעלזונקען, פערקרימפונגען פון די פליצעס און גלידער. איינשטע פראצאדירט פון וועלכען צושטאנד: אנטרעסען, הויז-קלעדיקעס אויף בלעטטען, קונסט-לייזע פון, גארטען א.א.וו. צושטאנד פון 7-5 און צוויי ריכטיגע ערטער.

Dr. Z. Rakowski

אנטווערפען, גאנץ, הויז-קלעדיקעס אויף בלעטטען, קונסט-לייזע פון, גארטען א.א.וו. צושטאנד פון 7-5 און צוויי ריכטיגע ערטער.

זייט בעגריסט!

אין בעגריסט מיינן ברודער און שוועגערין מרדכי און זעלדע וועלנער צו דעם חנוכה-הבית פון זייער אייגען הויז וואס איז פארגעקומען שבת, דעם 28 דעצעמבער 1928, און וויינט זי א גליקליך לעבען אין דעם נייצט בליין און זי זאלען שטענדיג זיין צווישען די בויערס. פ. וועלנער.

בעקאנטמאכונג.

די 1-טע ווארע-שטוב פאר ארימע שול-קינדער פון "בית-לחם" ווסבאדניא 68/70 מאכט בעקאנט, אז היינט, מיטוואך, דעם 1 יאנואר 1930, פונקטליך 6 אונדזער, קומט פאר אין אייגענעם לעקסל א גרויסע חנוכה-פייערונג מיט ווער א רייכען פראגראם, וועלכע די קינדער וועלען פארשטעלען אין דעקאמירען די בעדייטונג פון חנוכה, עס ווערט געבעטען אלע מיטגלידער ווי אויך סימפאטיקער פונקטליך צו ערשיינען. די פערזאנלעכע איינגאנג פריי!

עמנואל קופער

די לויז קומט פאר היינט, מיטוואך, 12 א זייער בייטאג פון שווער-הויז, וואס לבראָרסקא 19, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער די סימפאטיקער הינטערליבערע.

1929 פערענדיגט, זיך אנגעהויבן 1930

אי יאהר אונז 1929 - דאס יאהר פון שווערען ווירטשפאליכען קריזיס

ענטוויקעלטע אינדוסטריען פון די מערב-איירא-פעאישע לענדער. מ'מוז זיך זעהר סקעפטיש בע-ציהען צו אונזערע אויסזיכטען. אונזערע צו-כען די גליקען אין אויסלאנד, דאך מען זיך בעסער ארוםקוקען, וואס מ'קען מאכען ביי זיך אין דערהיים. א בעפעלקערונג פון 30 מיליאן מענטשן איז א גרויסער מארק, וועלכער קען שוין עפס פערשלינגען, אבער זי מוז זיין ביי דאס צו פערשלינגען. דערפאר איז דער וויכטיגסטער אינטערעס פון דער פאליטישער מלוכה צו פער-שטארקען די קאנסומ-פעהיגקייט פון דער בע-פעלקערונג. נישט דער עקספארט אויף אויס-לענדישע מערק, נאר דער עקספארט אויס'ן אי-בערליכען מארק וועט געבען די מעגליכקייט די פארברייטערטע צו פארברייטערן, די סוחרים - צו פערקויפן און די ארבייטער צו פערדינען און צו האבען א מענטליכע עקזיסטענץ. ס'איז אבער קלאר, אז כדי אדורכצופיהרען די דאזיגע געזונט-פאליטיק, מוז מען שאפען גאנץ אנדערע בעדינגונגען, ווי די היינטיגע, לאמיר זיך אפזאגען פון דעם שאפלינג-ארטיקלען שטייער-סיסטעם, וועלכער רעכענט זיך נישט מיט די כוחות פון דער בעפעלקערונג, וואס נוצט א דעפיציטלעכער בודזשעט, ווען די דעפיציטען אין די קעטענעס פון די שטייער-געהאלער ווערען וואס אמאל גלייך גרעסער. ס'לייגט נישט אין די ראמען פונם דאזיגען ארטיקלעך זיך גענוי אפצושטעלען אויף אלע צו-דערוועגן, וואס דארפן איינגעפיהרט ווערען, כדי געוונד צו מאכען דעם ווירטשפאליכען אר-באיינעם. מיר האבען נאר געוואלט קאנסטאנירען, אז ס'וועט לעבענסנוטיג ראדיקאלע רעפארמען אויס'ן דאזיגען געביט. ס'איז איבעריג צו בעטאנען, אזא ווירטשפא-ליכע געזונטהייט איז נאר מעגליך, אין גארמאלע פאליטישע בעדינגונגען. די נאנטסטע צוקונפט וועט פשווייגן, צי זאס נישט יאהר וועט זיין גליקליכער, ווי דאס יאהר, וואס מיר האבען אפגעשאצט.

פון דעם. ד"ר י. ראזענבלאט

דעם בעסטען ביישפיל קען מען זעהען אין פאלי, וואס האט די לעצטע טעג ארויסגעווען א גרויסע און בערעכטיגטע בעאנוהענונג אין די קריזיס, וואס האבען א שייכות צו דער לעצטער אינדוסטריע - פונם ארבייטער ביי צום פאר-קאנט, אין טשעכאסלאוואקיען איז מארהאן א גרויסע שיד-פארבריק, וועלכע שפילט אין דער דאזיגער ברענטשע צוזאם וואס ווי פאר אינ'ם אויסגאנגליכע ווערען. באסיא'ס פארבריק ארבייט אויס א מענטש ביליגע שיד-ארטיקלען און דער-שטיקט אויף אזא אופן אלע פארבריקען און ווער-שטעלען, וועלכע זענען נישט איינגעריכטעט אויף אויף אזא גרויסער מאסען-פראדוקציע. א דאנק דעם האנדעלס-אפמאך מיט טשעכאסלאוואקיען פיהרט פאליצן אריין אהין פיה און חורים; דער-פאר פיהרט אריין טשעכאסלאוואקיען צו אונז צווי. אהין, אויך ביליגע שיד. אויף אזא אופן ווערען פערניכטעט די עק-זיסטענצען פון טווענדער מענטשן, וועלכע לע-בען פון אויסארבייטונג און פערקויף פון שיד-ארטיקלען. ביי א יאזיגען האנדעלס-טראקטאט מיט דייטשלאנד, וואס ווערט געבוירען מיט גרויסע ווייזען און האט נאך נישט דערוועגן די ליכטיגע שיד, שפילט א גרויסע ראל פאליענס מאדערוג אריינצולאזען קיין דייטשלאנד א קאנסטיגענט פון פיה און חורים. ס'איז וועלטספערשטענדליך אז דערפאר וועט בעזעהלען אונזער אינדוסטריע, ד. ה. - די שטאט, אין די שטעט וואוינען יידען און די אלע פרייזייגונגען דאסען זיך אפ אויף אונזערע קעפ. מ'דעסט ביי אונז און פארט אין לאנד זעהר פיל ווערען עקספארט. דערביי פערנעמט מען, אז אויס'ן וועלט-מארק מוזען מיר קאנקורירען מיט מעכטיגע שוין לאנג עקזיסטירענדע און גר-נאך דער לוסטיגער און פרוהליכער סילוועס-טער-נאכט טרעטען די מלוכות פון אייראפע אריין אין נייעם יאהר, אין יאהר 1930, וועלכער ברענגט מיט זיך גארנישט קיין יום-טוב'דיגע דאגות ווערען נאר זיין די פערשידענסטע ערנסטע פאליטישע און עקאנאמישע קאמפליקסען. אין ענגלאנד איז צוליב דעם געזעץ ווערען ארבייטסלאזיקייט שיער נישט געפאלען מאקדא-נאלד'ס רעגירונג, פאר די ענגלישע פארלעמענט-רישע טראדיציעס איז א מערהייט פון 8 שטי-מען, וועלכע האט געראטעוועט די רעגירונג פון דער ליבאר-פארטיי אונזערערעטע זאך, און עס געהען שוין ארום קלאנגען ווערען איבערבויען דעם קאבינעט אויף די יסודות פון א קאליציע, אבער ווערען בעשטימטען נישט וועלכען צום פאר-לאמענט.

דאס נישט יאהר הויבט זיך אן מיט א זעהר שווערען עקאנאמישען מצב אין פאליצן. היינט איז נישט דער פרשטער קריזיס, וועלכען אונזער האנדעל און אינדוסטריע מאכען אדורך. יעדער קריזיס אבער שוואכט אפ די כוחות פון דער בעפעלקערונג, לאזט איבער אויס'ן שלעכט-פעלד א סך קרבנות. די ווידערשטאנד-פעהיגקייט פונם שטעטישען עלעמענט איז אין משך פון א גאנצע רייה יאהרען געווארען אפגעשוואכט און דערפאר פילט זיך צווי שווער די שלעכטע צייט, וואס איז איצט געקומען. דער קריזיס פון פערזאנלעכע יאהר איז נאך שווערער דורכגען, וואס דאס דאך איז אויך עקאנאמיש אפגעשוואכט געווארען דורך דער פאליטישער תבואה פאליטיק. ווען מ'האט אפ-געוואלט גרויסע זאפאסען פון תבואה אונטער זיך צו רעאליזירען, דורך ווערען זי אויפ'ן מארק.

אויף דער גאנצער וועלט איז היינט נישט נאך צוליב די אדער יענע סבות איז איבערלא-שטענדיק צייט, אפילו אין אמעריקע שטעהט די סכנה פאר דער טיר, אבער ביי אונז זענען נאך פארהאן אויסער די אלגעמיינע - גאנץ ספעצ-מישע סבות: די עקאנאמישע טראגעדיע פון פא-לען אין עקאנאמישען זין בעשטעהט אין דעם, וואס פאליצן איז א געמישטע מלוכה - א'אגרא-אינדוסטריעלע, דאס וואס איז נוצליך פאר איין טייל, איז שעדליך פאר'ן צווייטען. די אינטע-רעסען פון דער לענדווירטשאפט פארלאנגען, אז אין אלע האנדעלס-טראקטאטען, וועלכע די מלוכה שליסט מיט אנדערע לענדער, זאל געזוכערט ווע-רען דער פרייער ארויספיהר פון לאנדווירטשאפט-ליכע פראדוקטען און פון בהמות. דאס לאנד, וואס גלייבט זיך אין די דאזיגע ארטיקלען, איז וועלטספערשטענדליך א'אינדוסטריע-לאנד און מוז דערפאר פערלאנגען פון פאליצן פערלייכטע-רונגען ביים אריינפיהרען איהרע אייגענע פא-ריקאסען.

א שווערע יאהר איז דאס יאר וואס וועט זעהן פאן מיר אפארשט פערענדיגט - א יאהר פון אומאונגליקליכע פערשטער קריזיס דאס יאהר, וואס וועט זיך און אין ענטוויקעלען, אין איין פארשטאר-קען, און עס מאכט זיך קיין אויסזיכט נישט אויף א פערשטערונג, אויף א שטיקעל ליבערונג, אויף א שעה חפזש - פון אומאונגליכע פערשטע-נען דאך נאר נישט זיין קיין שווארצ-ווע-לער פון פערשטע, פרי צו זעהן די לאנגע, ווי יא, און וואס וועט זיך לאנגע און אויף פונסטער און אויסגאנגסלאז, און קיין שום ראטונג, צי בלויז ברילען פון פאטענטירטע אפטייכטען וועלען איהר נישט קענען בעסער זעהן.

א פערזאנלעכע אומאונגליכע האט פערשלייבט דאס לאנד מיט נויט און עלענד, און ווען עס געפינען זיך אפילו האפערדיגע פינאנצ-מאגאזינען, וואס קניפפען דעם לאנד דאס פנים, כדי די פארב זאל שטיין - איז די האפערדיגקייט א געמאכטע.

צו יעדער אונטערשטענדונג מוז קומען א'אפ-שפאנונג, א'אפאפטיקעמונג. און א'אנדווירטשאפט ליכטיג איז דאס א לעצטער אומאונגליכע. קאן מען נישט קומען צום נרוטען בעפעל-קעגנענדיג, און געזעהן איהם נאכטויג און הויך-מלוכה: מען זאל פערקריגען די צייט און אויסרעדען...

אויף ווי עס איז דא א צייט פאר א יאהר פון אויסווערטיקענדיקייטען, אויף ווען עס איז פארן גרויסען כלל; און דאס דאך וועט זיך די פראגע: וואס איז און מ'שר פון דעם יאהר-געטון געווארען, פרי די פערקריגענע צייט פון דעם חלוש אפגעפאנען, און צו אריי-ניסען אין ארמאנזש א רעמונטע-ערנסטראנק? דער ענטפער איז א פילטיק: מען האט זיך געפרוהט, געאפערט, גע-הארגעלט און געווינגען געגען... מלוכה-הויפטען און ווערען געדרעגן די קאנסטיטוציע. איצט, וויסען מיר, אז אין דער הויכע, און אין א געוויסער מאס, געקומען א שטיקעל שוין אפער צי העט דער ראוויגער שוין געזיכען די אלגעמיינע קלעגליכע לאנג, צי האט ער א ריר רעקטע שייכות מיט איהר - דאס וועלכען מיר איהר איינזעהן זעהן...

רערווייל איז נאך נישט פערהאלט די וואונד-אין ארץ ישראל, וואס שטייט נאך אפגען און הארט אויף א ליבערונג. דער לעצטער יאהר-פערשטעל האט אונז מיט איהר מהות געווען, און ווי מען קאן פארמיינען, אז די מינונג פון די "אונאנטיקער" א סחורה-רייזע.

מען קאן נישט פארמיינען ס'ארא ראדי-קאלע מיטלען די געהעריגע מאכט וועט אנגעהאנגען, כדי די אראבער זאלען נישט - געשלאגען ווערען פון יידען... איצט איז אפער קמאר, אז אויך דא וועט מען אונז - פון אונזער צד - ראמען צו פער-קריגען מיט די צייט און אויסווערען...

און אויף פון יאהר צו יאהר - און דער אונטערשטענדיקער צייט-רעכענונג - קומט אונז יעדען אויס צו נאטירען, אז אין די לענדער, וואו מיר געפינען זיך אין נאכגעציע קיבוצים - פיהלט זיך א נידעריגקייט, פיהלט זיך, אז דאס לעצטע ווערט פערשטערטער, אומאונגליכער. און עס האלט דערפאר, אז דער סקארפאטער ווירשער בטחון וועט זיך דאסען אנהויבען צו שטיצען אויף דער פארמאליש: "וואס גענוג - אלץ פאסער", און אמאל מוז דאך קומען א'א-געפונג!

מז.

רעוויזיע פון האלסמאן-פראצעס

ווי צו, 31 (י.ט.א. טעלעגראפיש). א דאנק די בעמיהונגען פון א גרופע ארוואקסענע, וועלכע האבען געזעמלט נישט מאטעריאלען, וועט דער האלסמאן-פראצעס (סטודענט האלסמאן, וועלכער ווערט בעשולדיגט אין ערמארדען זיין פאטער) רעוויזירט ווערען. די רעוויזיע פון פראצעס וועט פאקומען פאר'ן ווינער הויפט-גערעכט און נישט ווי פריער, אין אינברוק. דער פראצעס וועט זיך אנהויבען ד. 21-טען יאנואר און וועט זיין א'אפגעשליכטער.

פאריז, 31 (ס.פ. טעל). די פאליטישע שיד-פאמאזשע, וועלכע געמינט זיך אין אפגענעם ים, סיגנאליזירט הילפס-הויפטן דער שיד דאזעס און טערגעבען, ווייל די כוואליעס פון שטורמדיגען ים טראגען זי אדוק צו א'אונטערשטער פעלד.

דאס פאליטישע אייראפע ביים ראנד פון 1929 - 1930

נייער קאבינעט פון פראס. בארטעל איז צוגע-שטעלט געווארען מיט דער שטרעבונג צו שאפען א מעגליכקייט פון צוזאמנארבייט צווישען סייס און רעגירונג, קיין אויסטריי-לאנדען, פאר וועלכע מען האט מורא געהאט, זענען נישט פארגעקומען. ווי צווי צו וועט זיך געשטאלטען די צוזאמנארבייט פון סייס מיט דער רעגירונג - דאס איז דער פא-ליטישער פראגע-צייכען, מיט וועלכען פאליצן טרעט אריבער די שוועל פון נייעם יאהר. אין דער אוי-טער-פאליטיק זעהן זיך נישט פאר קיין ענדערוג-גען. דאס, וואס מ'זאלעסקי פערבלייבט אויף זיין אמת. בעווייזט, אז פאליצן וועט ווייטער פיה-רען די פארויסטיגע פאליטיק פון מיטהאלטען אין דער פאציפצירונג פון אייראפע. דאס דערפערענדע אין פאליטישען באצאגס פון אייראפע איז דאס, וואס די פערוויקלונגען, שוועריגקייטען און אפילו קאמפליקסען פליסען דאך ארויס פון דער אלגעמיינער שטרעבונג פון אלע לענדער און פעלקער אויסצומידען בעוואוסענע צוזאמנארבייטען, שאפען, זאל זיין נישט מולקא-מענע, אבער דאך גארנאטעס, וואס זאלען פער-היטען די וועלט פאר שווערע אינטערנאציאנאלע קאנסטראקציעס.

אפער די בעסטע מתנה פאר דער אידען פון וועלט-שלום צום נייעם יאהר. אין אמעריקע איז נישטא קיין רעגירונג קריזיסען, אבער די יום-טוב-שטימונג ווערט פער-סונקעלט דורך דעם פינאנציעלען קריזיס, וועלכער איז ענטשטאנען אויס'ן באדען פון נאכ'מלחמה-די-גער שפעקולאציע און האט ארוםגעכאפט די ברייט-סטע שייכטען פון דער בעפעלקערונג. באדער נאך ניי-יאהר שטעהען פאר צוויי אינ-טערנאציאנאלע קאנסערווענען, וועלכע זענען ביי-דע קאמפליצירט און היסטאריש וויכטיג. די צווייטע קאנסערווען אין האנגא, אויף וועל-כער עס דארפען ענטגלייטע בעשטימט ווערען די דייטשע ענטשעדיגונגען און דער אופן פון דער איינשטעלונג צווישען די פערבינדעטע, זאגט צו אדורכצוגעהן אין למרי נישט אידעלישע בעדי-נגען.

נאך וועניגער אידעליש שטעלט זיך פאר די צווייטע אינטערנאציאנאלע קאנסערווען, ווערען די ים-ענטוואפנונגען, וואס קומט זיך צוגלייך דעם 21. יאנואר אין לאנדאן. אין משך פון פיל חדשים הא-בען די דימלאמאטען פון ענגלאנד, אמעריקע, פראנקרייך און יאפאן אגענומען ענערגישע מיט-לען, כדי די דאזיגע אויסערסט וויכטיגע קאנפ-רענץ זאל נישט אדורכפאלען, אבער יעדער טאג בעווייזט, ווי גרויס עס זענען די שוועריגקייטען און ווי גענוצטעליך עס זענען די אינטערעסען פון די אנטוויקעלענע אין דער קאנסערווען. אין פאליצן האט זיך די פאליטישע אטמא-ספערע, וועלכע איז אין משך פון חדשים געווען א-גענומען מיט אויפרייס-שטאפען, בעדייטענד אויס-געלייטערט. דער פאליטישער קריזיס איז אדורך אויף א גארמאלען פארלאמענטארישען אופן, דער

נאך דער לוסטיגער און פרוהליכער סילוועס-טער-נאכט טרעטען די מלוכות פון אייראפע אריין אין נייעם יאהר, אין יאהר 1930, וועלכער ברענגט מיט זיך גארנישט קיין יום-טוב'דיגע דאגות ווערען נאר זיין די פערשידענסטע ערנסטע פאליטישע און עקאנאמישע קאמפליקסען. אין ענגלאנד איז צוליב דעם געזעץ ווערען ארבייטסלאזיקייט שיער נישט געפאלען מאקדא-נאלד'ס רעגירונג, פאר די ענגלישע פארלעמענט-רישע טראדיציעס איז א מערהייט פון 8 שטי-מען, וועלכע האט געראטעוועט די רעגירונג פון דער ליבאר-פארטיי אונזערערעטע זאך, און עס געהען שוין ארום קלאנגען ווערען איבערבויען דעם קאבינעט אויף די יסודות פון א קאליציע, אבער ווערען בעשטימטען נישט וועלכען צום פאר-לאמענט.

האט פאר דער שוועל פון נייעם יאהר איז די בעפעלקערונג פון דייטשלאנד געווען געווען רען זיך ארויסצוגעבן אין א רעפערענדום ווערען יאנ-פלאן און הגם הונדענערט'ס דעמאנאנטישער אויפטו האט געליטען א דורכפאל, האט ער דאך אריינגעבראכט א גרויסע צוטומלונג אין די מלוכות. דער מצב אין דייטשלאנד האט זיך נאך מעהר קאמפליצירט א דאנק דעם ארויסטריט פון פרעזי-דענט פון רייכסבאנק געגען פינאנציעלען פראגראם, וואס איז אגענומען דורך דער רעגירונג. צוליב דעם דאזיגען ארויסטריט האט מען אויף דער גיך געמאט פערבייטען דעם פינאנצ-מיניסטער הילפער-דינג אויף מאלדענאליען. אין פראנקרייך האט בריאן געמוזט אויסהאל-טען א שווערע אנגריף געגען זיין פאליטיק פון פערשטענדיגונג מיט דייטשלאנד, וועלכע ער פיהרט דורך הארבענקיג און קאנסעקוענט, און דאס איז

Dr. med. I. WAJNBERG

Ceglina 47, tel. 26-02

צוריקגעקערט

אינערליכע קראנקהייטען. ספעציעל פאר לונגען און הארץ-קראנקהייטען. בעשטראהלונגען און קינעטליכע בערג-זון. עם 14 און דער תאם פון 3-55 נאכמיטאג.

1
מיטוואך
א
טבת תר"צ

יאנואר

7.45 וואך-אויפגאב
3.29 וואך-אויפגאב

וועגען די פאבראוו פון יארגאנג 1908

די פאבראוו-פליסטע פון יארגאנג 1908, וועלכע האבען זיך געשטעלט צום פאבראוו אין יאָהר 1929, האבען געפרעט אייגענצליגע ווערען אין די מיליטערישע רייען דעם פערזענלעכעם קאָסע-בער און טיילווייז אין מערן 1930.

ווי מען גיט אונז איבער זענען דערווייל נאך אריינגעצויגען געווארען א קליינער טייל פא-באָרווע, וועלכע זענען געקומען געווארען פאר מיליטערישע צוועק און דאס נאך אין אייניגע פארמא-ציעס, אלץ, וואס זענען צוגעכענען געווארען צו פייכעסע זענען נאך נישט אריינגעצויגען געווא-רען אין די רייען און וועלען ערשט אין מערן געווארען ווערען. אבער אין ספירלינג וועלען איי-געצויגען ווערען נאך די דאָזיגע פאבראוו, וועלכע האבען געקומען קאסענאָווי און און פאר-געווארען. די אָבער, וועלכע האבען געקומען קאסענאָווי מיט אַזוי געווארען פאבראוו וועלען איבערהויפט אין די רייען נישט איינגע-צויגען ווערען.

פיליגער

(מ) די קאמיטע פערסענלעכע די ענדע-רוגען פון לעבענס-מיטעל קאסענאָווי האט מעס-עסעסעסעס אין חודש דעצעמבער א געוויסע פאר-קלענערונג אין די קאסענאָווי פון לעבענס-מיטעל פארוואקסען אין פערגלייך מיט'ן חודש נאָוועמבער.

געגרינדעט א פערמיין פון לאד-זעל לאנדסלייט אין פארז

אין פארז האט זיך געגרינדעט א פערמיין פון לאדזער לאנדסלייט. אין פארז געפינען זיך פיל לאדזער און פון לאדזער אימגענענד. וויס א לעבערע ציט און צוגעגרייט געווארען די גרינ-דינג פון א לאדזער פערמיין.

צו דער פערזענלעכע און געווען ה' דענציג, גע-עולם, פארוואקסענער און געווען ה' דענציג, גע-ווענער פארוואקסענער פונ'ם יודישען סחרים פערמיין אין לאדז.

די ה' יאָסקאוויטש און פארוואקסענער פער-לעגען פאר, און דער פערמיין זאל הייסען, פער-אין פון יודישע סחרים פון לאדז. גענען דעם פאָרעקס טרעטען אַרױס עטליכע רעדנער. רעד-א. אלפערין לעבט פאר, און דער פערמיין זאל זיין אַנאַלעמיינער פערמיין פון לאדזער, ביי וועלכע עס וועט עווענטועל קומען געגרינדעט ווערען א סחריס-סעקציע. דער פארשלאג ווערט אָנגענומען, עס ווערט אויסגעוועלט פאָלגענדע פערמיין-טויג: פארוואקסענער - ה' גאָנץ, וויצע-פארוואקסענער - דער - ה' דענציג, סעקעטער - ה' בערנער יאָסקאוויטש, יוריס-קאָנטול - אַדוואָד, דרייטס, קא-סיר - ה' פארוואקסענער, קאמיטעס-מיטגלידער רעד-א. אלפערין, פערקעל, פירשענבערג, טערנע-קאָוויטש און גיימאן.

א גליקליכער צופאל

אויף דער באַהן-ליניע אַנדערשטע-ווינדעוואו איז אַ משא-צוג אַרױסגעפֿאַהרען אויף אַ פּוהר, וועלכע איז גראָד אַריבערגעפֿאַהרען די שינעס, די פּוהר איז אינגאנצן צושטעמערט געוואָרען, דאָס פערזענלעכע און דער פּוהרמאָן צו אַרד וואָלכאָן איז מיט אַ געוואָלדיגער קראַפט ווייט אָפּגעוואָרפֿען געוואָרען. צום גליק איז ער אָבער אַזוי גליקליך געפֿאַלען אויף אַ שטויב מיט היי, און איז אַזוי אַרום ניצול געוואָרען פון שוויט.

Dr. med.

B. Robinzon

אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען

פערטיקאווער 10, טעל. 86-131

נעמט אָן פון 8-9 1/2 מריה און פון 3 1/2-4 1/2 נאָכט.

נישט געלונגען א דרייסטע הערינג-גנבה

די פאליציי האט געכאפט די גנבים ביי דער ארבייט

נעכטען ביינאכט האט א פאליציי-אָסטראל, וועלכע איז דורכגעגאנגען דורך פלאץ קאסענאָווי דערוועגען פאר'ן קאָלעניאל-געוועלד פון באָריס ראָקאוויטש (פלאץ קאָסענאָווי 6) א דאָרשענער, אין וועלכער צוויי פערזענלעכע געלעבטעס פער-לעך מיט הערינג.

די פערזענלעכע, וועלכע האבען געלאדענעס די פערלעך הערינג האבען דערוועגערירט די פאליציי.

פלוטיגער אנפאל אויף א פאליציאנט נעכטיגער פראצעס אין הריי-גערעכט

(2) די פרייט פון דער געשיכטע זענען פאל-געגאנגען:

דעם 17-טען איינזאט און דער פאליציאנט גארטשניסקי ארויסגעשיקט געווארען אויף רוג לימא-נאוסקיס נאם און און פארשאט וואו עס האט פער-טשעפער די דורכגעווער און געמאכט אוואנטורעס איינער פון די ברידער פאוסט. ווען דער פאל-ציאנט איז געקומען אויפ'ן ארט פון געשיכטענע זענען אויף איהם אנגעפאלען פירע ברודער פליסט און זייער קאלעגע מארקעוויטש. די שוויכע האבען דאס פאליציאנט געלאנגט איינער מיט א שטיין אין קאפ און דער צווייטער מיט א מעסער אין רוק-זיס, דער שווער-פערזאנלעכער פאליציאנט האט געקליבען פארפאל האט פערנאכטירט די נעכטיגע כראניק פון געשיכטענע.

פון כאטשאוו זענען געפארהען אין צוג אויף אורלויב עטליכע זעלנער פונ'ם 25. פולק. צווישען זיי אויך דער זעלנער אלמאס ריינמאלד.

אין א געוויסען אסענט האט ריינמאלד ער-קלערט זיינע חברים און ער קען שפרינגען פונ'ם צוג, ווי אויף א גלייך ארט. די קאלעגע האבען איהם אויסגעלאכט, דאן האט ריינמאלד, ברי צו דערווייזען, און ער קען טאקע שפרינגען פון צוג, זיך אוועקגעשטעלט ביי דער טיר פונ'ם וואגאן און געקליבען פארפאל האט פערנאכטירט די נעכטיגע כראניק פון געשיכטענע.

זעלנער שפרינגט פון צוג און ווערט דערהרגעט

אין א געוויסען אסענט איינער פון האט געוויזען איהם צו שטערן, און ער ארויסגעשפרינגען אין דרויבן, אבער אַזוי אומגליקליך, און ער האט זיך מיטן גאנצען אימפעט אנגעקלאפט אין דעם דער-געפֿענענער וואגאן און ארויסגעפאלען אויב קער דאס צווישען, א שווערליכער געשרי האט אלץ קען, איינפֿעטרייטעלט. קען האט אפגעשטעלט דעם צוג און ארויסגענומען דעם ליכטווייזען אומגליקליכע מיט א צושטעלעך קאפ און אפגעשניטענע פיס, ווען צושטאנד איז האפנונגסלאז.

באנדיטען-אנפאלען דעם לאדזער סביבה

בערויבט א רעיענט אין וואנסא-ווא. לא. - געיענ נאך באנדי-טען. - שיסערי צווישען פאליציי און באנדיטען. - צוויי באנדיטען ארעסטירט. - רויב-אנפאל הינטער קאלא

(2) אין וואנסא-וואליא זענען געכטען אין אונזער 7 פערמאקירטע און געמאכענע בענדי-טען אנגעפאלען אויפ'ן הויז פון דארטנען רעיענט ראקאסאוסקי און דארהענגען דער פאמיליע און די אנגעשטעלטע צוגעקומען צום רויב.

די באנדיטען זענען, ווי עס ווערט אויס, געווען גוט אינפארמירט, און פֿיר רעיענט געפינט זיך א גרעסערע סומע געלד; זיי האבען אבער אויסגעל פער שפעטלייט: מיט א שעה פאר'ן אנפאל, האט דער רעיענט, מורא האבענדיג צו האלטען ביי זיך א גרע-סערע סומע געלד, אפגעשיקט צעהן טויזענד זל-אין האק. די באנדיטען איז אבער האך געבליבען נאך צוויי טויזענד זל. וועלכע זיי האבען צוגענומען צוואנציג מיט ציהונג און אנדערע ווערט-זאכען און זענען געלאפן.

די אלערמירטע פאליציי האט פאלד אונטערגע-נומען א געזיג נאך די באנדיטען, און דעם געזיג האבען אונטער דער אנפיהרונג פון פאליציי-אינט-פערקטאר נאכאָן אנטהאלטענען די שווערמירט, וואו סקארואליער, פאבאניצער און לואיסמירסקער פאר-לייט.

נאך אַנאַליזע שעה אקציע האט מען די באנ-דיטען ארויסגערינגעלט.

די באנדיטען האבען, וועגנדיג זיך אין א רוג פון פאליציי אנגעוויפן שווימע. פאליציי האט אויך געקעמפערט מיט א שווער.

איינער פון די באנדיטען איז פערוואונדעט גע-ווארען. עס האט זיך איינגעגעבן איהם צו ארעסטיר-רען. די איינע זענען געלאפן און פערלאטען אין די וועלכער, דער פערזאנלעכער און פערזאנלעכער פאנדיט הייסט מאיר פונעם.

נישט קוקענדיג אויף דער פונסטערקייט האט די פאליציי פארגעוועט די אפלאזש און שוין הינטער קאסענאָווי אנגעשטויסען זיך אויף נאך איינעם פון די באנדיטען. דער פאנדיט האט אנגעוויפן שו-סען פון אונטער א פויס. א געלונגענער שאס פון

קליינער פערליעטאן מיטען שמועסען...

ס'איז גוט אזוי:
אזוי האב איך אויך געפלאנעט: דער אלטער פאסקידנער יאָהר וועט אַוועק, און איך וועל קומען צוגלייך...

מען זאגט מיר, מענשען, הייסט עס, זאגען מיר, אַז ס'איז דאָ אַזעלכע יודען, יודענעס און אַנדערע בני-אדם אין מענשען-געשטעלט, וואָס האָבען זיך נאָך מיר פֿערבענקס, און קוקען אויס אַ וואָרט פון מיר צו הערען...

האָב איך זיך דעם עתה, פערשטייט עטק מיר זיך נישט געלאָסן הערען, ווייל - הלמאי זיך גיין מינע אָנהענגער פֿערשטען גרויס עגמט נפש, און דערציילען זיי, אַז ס'איז מיר פאסקידנער, וואָס פאסקידנער הייסט, איך זאָל זיי גיין דערציילען, אַז די פֿינגער-מאָכט מיט מיינ ווייב-מאָכט, מאָכט מיר דעם שוויט, אַז איך ליג, נעבעך, איינגעלייגט, ווי אַ מאָלפֿע, זאָל איך זיי גיין דערציילען, אַז איך בין אַרום און אַרום אַ שטיק אָפּגעלאָשט, און ס'איז נישטקאָ אַזוי וואָס צו קוקען...

האָב איך מיר איינגעהאַלטען ביי'ן עס האָט זיך געלאָסן איינזעלען, און צינדערס, אַז דער אלטער יאָהר - זאָל איהם די ערד גרינג זיין - איז געכטען אַוועק, קאָן איך זיך שוין מעהר נישט איינגעלאָסען און אַז גיי אַרויס צו מיינע טייערע יודעלעך מיט אַ לשנה טובה - עס זאָל איך זיין, יודעלעך, גוט און וואַלד, אַז פֿסור זאָלט איהר שוין ווערען פון אַלע צוהר, און -

אויב, ווי זאָגט מען עס, עטק האָט ענק נישט בעוויזען אויסצובעסען פֿאַר זיך אַ גוט יודיש יאָהר בימים ההם, אין די ימים נוראים, הייסט עס, טאָ טוט'ס פֿרובען אויסצובעסען היינט, ביים פֿילופסטער קדוש אַ גוט יאָהר פֿאַר די גאַנצע מענשהייט, און אַפֿשר וועט עס ענק גע-רעטען מיטצובאַפֿען זיך...

העלף רב"ש, דו עוור דליס!
ו'נאָוויס ראָקיס, ו'נאָוויס קאַרנאָוועלדעס!
און אַז ס'וועט זיין אַ גוט יאָהר און אַ לייכט יאָהר, וועלען מיר זיך בלי נדר אַלט זעהן, און כאַפֿען אַ שמועס'ל -
וואָרעם אַ מענטש איז דאָך נישט קיין בהמה: ער מוז שמועס'ן!
ר' זאָנווועלד.

ציהונג פון „דאלאָוויקע“ מארגען

(2) היינט דעם 1. יאנואר, דאָלדאָוויקע, אַזוי אָבער ווי עס איז היינט ניי-יאָהר וועט די ציהונג פֿאַרקומען מאָרגען, דעם 2. יאנואר. דער גרעסטער געווינס דאָס מאָל איז 8000 דאָלער.

אפטייען

היינטיגע נאכט-דיזשורע
ג. אַנטאָניעוויטש (פאָביאָניצער 50), ק. כאַנ-דושינסקי (פיעטריקאווער 164), ו. סאָקאלעוויטש (פיעטריקאווער 19), ר. רעמבעלינסקי (אנדזשע 28), י. וואַנעלעוויטש (פיעטריקאווער 25), קאָסענאָוויטש (וואַנעלעוויטש 54), ס. טראַוואָקאָווסקי (בושע-זשינער 56).

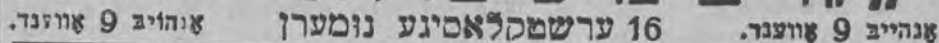
א מיטינג פון האנטווערקער און כאַלופניקעס

דער מיטינג, וועלכער וועט פֿאַרקומען שבת, דעם 11. יאנואר ד. י. וועט, וואָס מיר האָבען שוין געשריבען האָט אַרויסגעוואָרען גרויס פער-אינטערעסירונג און די האַנטווערקער און כאַלופני-קעס קרייזען. ווי מיר דערווייזען זיך זאָל אויף דעם מיטינג אויך אַרויסטרעטען אויסער דעם פֿאַרזייער פון האַנטווערקער-פערמיין אין פֿוילען ה' אָוועק, אויך דער קענער פון צעכען-ווערען ה' אַדוואָד, עפֿעטיין פון וואַסאַ.

פון „ו.ו.ו.א.“

היינט, מיטוואָך, קומט פֿאַר אין לאַקאַל פון „ו.ו.ו.א.“ (פיעטריקאווער 2) אַ פֿאַרלעזונג פון ד"ר שיפער א.ד.ט., די ענטוויקלונג פון דער היסטאָ-רישער פֿרעזערוונג אין דער יודישער ליטעראַטור.

_____

די פלאג פון בעסארעביץ

٢٠٠

פרייליך זאלעסטאן האט בעזונדערס זיך פער-
פריינדעט מיט איהם און איז גיכען אזוי ווי פאר איהם
אז כלה געווארען. מ'האט געפראוועט א קנס-מאל, ווי

דעם דריטען קרבן, - דער צווייטער לויט
דער צייט מין די פאטירונגען, - האָט ער פאר-
נאָרם קיין גאלדען און פערקליפּט אין אַ שטאַנד-
הויז. דאָס איז גע'ען די טאָכטער מנחם שלישי-
הענדלער בן-אין טשערנאָוויץ, אַ 16-יעהריגע
שפּאנע מיידל דער איסוואורק האָט אָנגעהויבן

צוריק מיט צוויי יאָהר, אומגעפער, איז דער
פערשטער ווײַן נאָמען ווערט פארלוירענ גישט אָן-
געגעבען אין די צייטונגס-בעריכטען פלוצלינג פער-
שוואַנדען פון טשערנאָוויץ אויף אַ קורצע צייט.
מילא, האָט מען נאָך איהם גישט געבענאָט. איז
אָבער בעשערט בעוופן, אַז ער זאָל פּעריהמט ווע-
רען אין שטאָט, האָט זיך איהם פּערגלויסט ווי-
דער אַראָפּצוקומען קיין טשערנאָוויץ. דאָס איז
געשען ערשט גישט לאַנג, מיט זיין ווייבעל
פון קלענאָמע, געליציען. זיין יונג ווייבעל האָט
געציהיט דערצו, אַז ער זאָל איבערגעגעבען ווע-
רען אין די הענד פון פּאָליציי. און געשעהן איז
עס אזוי:

גאָוויץ, האָט ער, דער מאַן, הייסט עס, אָנגעהויבן
בען איינצוגעדען זיין פֿרוי, אַז דאָ איז אַנאָמעליק
אַז ס׳הערען געשעפטען, ווייל עס הערשט אַ קרי-
זיס, די בעפֿעלקערונג אין דאָס ציטען איז אַרים און
נױטטיגט זיך נישט אין קיין לוקסוס-אַרטיקלען...
נאָר האָט דען? ער וועט איבערמיהרען זיין פֿאָפּ-
ליק אין קאָנסטאַנטאַנאָפּאָל, וואו עס וואוינען זיי-
ע צוויי ברידער, גרויסע גנדיים... דאָרטען, האָט
ער, וועט ער קענען מאַכען גרויסע געשעפטען.
ווייל מאל זיין פֿרוי האָט איהם געצוטען ער
זאל איהר ווייזען זיין פֿאָבריק, האָט ער פֿאָרן
אויסגעדורעט אונטער פֿערשידענע מירוצים, ביז
ער האָט אין אַ שעהענס פֿריהמאָרגען זיך אַרויפ-
געזעסן מיט איהר אויפֿן צוג, האָט געהט קיין י-
גאָטלאָוויץ און פֿון דאָרטען... קיין קאָנסטאַנטאַ-
נאָפּאָל.

וואס ווייטער האט פאסירט, איז שוין איינ-
ציג צו שרייבען. דאס איז שוין א בעקאנטער
זאג... אין קאנסטאנטינאפאל האט ער זי פאר-
פיהרט אין א האטעל, און דערנאך האט ער גע-
פאדערט זי וואל בעזאהאלטן פאר'ן עסטן און פאר'ן
צימער, וואס זי האט פערבויען... זי האט, נאכמי-
לך, גישט געהאט צו בעזאהאלטן און מ'האט זי
פארויסגעטריבען אויפ'ן גאס. און ווייטער איז שוין
געקומען ווי סטענדיג אין זעלכע פאלען.
דערווייז איז ער ווידער אפגעפארהען קיין
רוסלענד איינגעגאנגען, "סחורה". זיין קלאגמער
פאר האט אזוי לאנג געלייפט אין קאנסטאנטינא-
פאל ביז ס'איז איהר געלאזען זיך פארויסצוכאפ-
פארן ווי דורך א גאס, דעם זעלבען און מיט נאך.
ס'שוועריגקייטען פון דערשלאגען קיין טשערנא-
וויץ. דא האט זי איהם צופאלליג בעגעגענט און

וואס ווערט 'עצט פערפערטיג איז דרום

א רונער רייטש מיטן נאמען היינצא, אן אק
טיאר, האט זיך פונדען און איז געווארען א יד
רישער אקטיאר.

וְהָיָה אִתָּךְ וְעָמְדָה תָּמִיד רֵי יוֹדִישְׁנָךְ בִּיהֶנָּה מִנֶּחֱמָה
 מִיָּנֶחֱמָה אֶת הַיָּבֶשׁ בִּיסְמֵל נִשְׁמִידִירְעוֹן. תָּמִיד אֵלֶיךָ רָעָר
 עֲהֵלֶת אֲנוֹ רָעָר. לְעֻסְקִיטָאן פֶּן אִירִשְׁנָךְ מִטְעֵמְרִי
 וְהָיָה יוֹשֵׁרִי אֵינֶנּוּ פֶּרְפֶּרִיטִינִי מִזֶּה רָדִיק. 3
 ה. עֲהֵרְעִירִיד.

שפעטער זענען שוין ארום דעם יודישען טעג
אטער גענינדעט געווארען דראמאטישע קרייזען,
דראמאטישע גרופעס, וועלכע האבען צוגעשטעלט יונג
גע, אינטערגעזעט שוישפילער צום יודישען טעאטער.
דורך חתונה זענען שפעטער שוין אויסגעוואקסן
די יעסעניע טעאטער-משפחות, וועלכע האבען געד
שאפען א מין איראמאקראטיע אין דעם יודישען
טעאטער. געם זענען געקומען משפחה-טרופעס ווי
קאפאליניציע, פישארה, קאמינסקי, טראנשעווסקי,
ארלעה.

א סך, א סך העכסט טשיקאווע מערקוירדיג
אינטערעסאנטע פאקטען ווערען איבערגעגעבן אין
דעם לעקסיקאן. מיר וועלענעסליכע פון זי דא אויס-
רעכענען:

פון וואס, צום ביישפיל, האט די יודישע פאר-
געצויגן אהרען שווישפילער און די ערשטע יאהר-
רען, און די "ויני-אהרען" פון יודישען סטאמער?
ווי אזוי זענען די ערשטע בויער, די ערשטע קינסט-
לער געמארגן אקטיארע?

מקאטער איז דאך געווען טרעף זיי חזיר בליי
פאלק. טאטעס סאמעז וועגן געקוקטן שבעה נאך דעם
ווען ארבען - ווייזערנא אלס נאך ערענד - נאך
דער טאכטער, וואס איז "מאל פון גלייכען וועג"
און איז געווארען א קאמפריאנטשק. די פאמיליע
האט זיך געשעפט מיט אים, אקטוארישטיש; און
דער משפחה גייט געגנער זיי מיט א געשטערען.
אפער נאך מערער בויען געלייערע. נאך א געשטערען
האט מען קריעה געריסען און פון תארגען אויס-
גריסען, אקטואריש און דער משפחה איז געווען
גייט איינצושלינגען און גייט אויסצושפייגען. מען
האט בלויז געקענט שטילערהייט זיך ווערען מיט
זיכע.

און אנהאלטן פיינט און האבען אין שטעלען
וויכ מיט דער שטאטס-פרעמיע אין יענע ווילע
יאהרגען פון דער יורישער פרייגע וועגן נאך אלגעמיי-
נעווען. די ערשטע יורישע אקטיארען וועגן דורכ-
אמסשטעללען געזאמלונגען געזארגט אין פיהרען פון
א געוויסען נארא, א פער-ליגעצן, נישט געווען,
למשל מיט וואס צו צאהלען פאר'ן ארבעט, האט
מען ויך אריינגעגעבעט אין מיטען דער נאכט.
די יורישע שויספיהרער וועגן געווען די ערשטע צו זיך
כערען אים שבת. צו עסען חסין אויף דער פרייגע
פסח'דיג. ערשטע אקטריבערען האבען און א
שומר, און א קרוב געוואנדערט מיט פרעגערע מיד-
נער. ארטאדאקסישע ווילען און דער יורישער תחוב,
אין געווען כולו ארטאדאקסישע, האט געקוקט אויף
שטאטער ווי אויף אלאמבריינגע וואך.

די יורישע אינטעליגענץ, העלכע האט אויף זיך
רשע געקוקט ווי אויף א מיטאגן זשאנאל, האט
אויפן יודישען טעאטער געקוקט מיט פערטאכטונג
פערהאפט פון דער פרומע מאטען פערטאכטע
פון דער אינטעליגענץ, אז דער יודישער טעאטער
געוואקסען און זיך געגעהרט זיי דורך א האנדלעך,
און יעדע שטעטלעך, וואו א טרופע אקטארען און
געקומען שפילען פלעגט זי צו זיין צושארגען א יונגער
בחורל וואס פלעגט זי אויסהאלטען מיט סיגארעטן
לער אדער אויסליהען עטליכע גראשענס. דער ליב
האפן פון דער טרופע פלעגט פערפיהרען א ליבע

(פון אונזער קארעספאנדענט)

דער פאקט הויבט אן זייערען סקאנראדעווער
וואס די לעצטע מען האט מען צוגענומען א פרישע
געזעטען — א קריסט.

אייניגע האפען בעקומען "גאדארען". פון פאר
די האנדל האפען ווי כמעט אלע פאבריקען אפ-
געשטעלט. אמעריקענע האפען דערפון אנשעני-
ען יידישע ארבייטער, וועלכע ארבייטען מעהרסטנ-
טיל אין קליינע ווארשטאטען און קאנען דערפון נישט
זיין פרויבירט אין ארבייטסלאזען פארן און נאכעם
אויסארב פארענעווען אויף מוראדנער נישט און
הונדער.

א פֿינעכען פֿינעכען רופט ארויס פֿי דו

יודישע עזות

פון דער דאזיקער אומגעקערטער זאך
דאס פון, ניינע פאליטישע
פאליטישע אומגעקערטער זאך
דאס פון, ניינע פאליטישע

קופאז

יודישע אומגעקערטער זאך
פון, ניינע פאליטישע

דאס פון, ניינע פאליטישע
פאליטישע אומגעקערטער זאך
דאס פון, ניינע פאליטישע

10172 ז. ש.

די שווערע קרענק (עפילעפסיע) איז פאר-
געווען אין ארטיקל 38 פון די מיליטערישע
סאניטערע פארשריפטען.

זאך פאפאר - פליכטיגער מוז אומגעקערט
קוואליפיקאציע ווערן צו דער קאנסעקווענץ - E.
אבער נאך אומ'ן סאך פון אומגעקערטער זאך
א שטיקל.

10173 א דעזער פון פארשטיקטער זאך:

ערשטענס האט איהר נישט קיין רעכט
וועמען עס איז אנגעקומען אין נאמען פון
איער שווער און צווייטענס איז שוין בכלל די
אנגעקומענע פערזענלעכע, ווייל די בעלייגונג איז
איהם געמאכט געווארן שוין מער ווי מיט
א יאהר צוריק.

10174 שטוב:

איהר דארפט פארטרייבן א פראצעס אין
דאסער קרייזגערייכט וועגן דעם, אז מען
זאל די געבורטספעטריקע אויסגעטערען
o sprostowanie metryki urodzenia

קיין אנדערע אויסוועג איז נישט געווען.

10175 א טעגליכער דעזער פון נאך
מיטעס 9:

אויב איהר ווילט אין זעלבן לעקאל פיה-
רפון די זעלבע אונטערגעבונג און גארטן נאך
אומ'ן סאך פון דער זעלבער נאך איבערגעשרי-
בענער קאנסעקווענץ, וועט מען געוויס ביי איהר
אויסמאכען דעם פארשטיקטער זאך און שולדיג-
געבליבענע חובות.

10176 י-ס:

אויב איהר האט נאך פערזענלעך ווייניג-
סטענס 25 פראצע. פון איער ארבייטס-אומגעקערטער
קומט איהר שוין א געלד אונטערגעבונג.

10177 אומגעקערטער זאך:

פאר יעדער ארטיקל געריכטעט ווערענדיק
ווערט גענומען זאך אפגעהאלטן, וויפיל ס'בערעכענט
דער פאסט-אפגעהאלטן פאר'ן לייכטסטען רעקאמענד-
דירעקטן ברייף. ד. ה. צו 75 גראשען.

די שפאנענדע לעבענס-געשיכטע פון אל. דזשאלסאן

דעם בעריהמטען ינגער און קינא-ארטיסט, וועמענס פאטער איז געווען חזן אין א ליטוויש שטעטל

ינגערען ברוצער, אל. דזשאלסאן איז געווען אין יאהר
1897.
די יוגענד האט זיך גענוג אנגעליסען
זי זענען אנגעקומען אין ניו יארק. זיי זענען גע-
פארען אויף פראכט צווען זיך בעהאלטענדיג
צווישן די וואונדערס וואו זיי זענען ענדליך גע-
געקומען אין ניו יארק. האבען זיי נישט געהאט
נישט קיין געלד, נישט קיין היים און נישט קיין
ארבייט.
זיי האבען מיט די פאר סענס, וואס זיי הא-
בען געהאט, אנגעהויבן פארלירן מיט צייטונגען.
איינמאל האט זיי געמוזט שלאסען אויף א ליי-
דיגען סלאפ. זיי זענען געלאפן ווי געהרגעטע
און ווען אל. דזשאלסאן וואס איז געווען פון שלאפ, האט
ער א טארע געסען וויין עלטערע ברוצער
און געפראכט: "וואו זענען מיינע שייך? ער האט
זיי געטוישט."

די יוגענד האט זיך גענוג אנגעליסען
זי זענען אנגעקומען אין ניו יארק. זיי זענען גע-
פארען אויף פראכט צווען זיך בעהאלטענדיג
צווישן די וואונדערס וואו זיי זענען ענדליך גע-
געקומען אין ניו יארק. האבען זיי נישט געהאט
נישט קיין געלד, נישט קיין היים און נישט קיין
ארבייט.
זיי האבען מיט די פאר סענס, וואס זיי הא-
בען געהאט, אנגעהויבן פארלירן מיט צייטונגען.
איינמאל האט זיי געמוזט שלאסען אויף א ליי-
דיגען סלאפ. זיי זענען געלאפן ווי געהרגעטע
און ווען אל. דזשאלסאן וואס איז געווען פון שלאפ, האט
ער א טארע געסען וויין עלטערע ברוצער
און געפראכט: "וואו זענען מיינע שייך? ער האט
זיי געטוישט."

אל. האט זעהר לייב, לכה דורי
נאך ביז צום היינטיגען טאג. ווען הער איז
אל. דזשאלסאן וועט זיך אין היים און ווילען
אויספארען זייערע שטימען, הויבען זיי ביידע
אן זינגען מיט זייערע פאטער'ס ניגון. לכה דורי
לקראת מלך, פני שבת נקבלה.
אבער אין מיטען דערינען איז פלוצלינג
וועקענעסערען ווער פרויעס מוטער און די ראי-
לע פון דער מאמע'ן האט איבערגענומען די על-
טערע שוועסטער, רייזעל, וואס האט אין אמערי-
קא שוין געהייסען ראזא. אבער ראזא איז געווען
א שווערע מענטש. זי האט די יוגענד נישט געקענט
האלטען אין די הענד, אזוי ווי די מוטער, און די
צוויי יונגלעך זענען זיך אוועק אויף זייערע אייגע-
נע וועגען.

נאכדעם ווי זיי האבען אפגעוואשט א יאהר
קריש נאך דער מאמע'ן, האבען די יונגלעך אנג-
הויבען פערקויפן צייטונגען אין די גאסען, כדי
אויסציהאלטען דעם פאטער, וועלכער האט נאך
אלץ נישט געקענט מאכען קיין פולען לעבען פון
זיין חובות-שטעלע.

אין די גאסען האבען זיי יונגלעך אויסגע-
לערענט פערשידענע פאפולערע לידען, און אזוי
ווי זיי האבען ביידע געהאט גוטע, האבען זיי
מען, סלענט זיך ארום זיי צוזאמענלייבען א גאנ-
צע רעדע מענטשן און זיך צוהערען צו זייער
געזאנג.

באלד האבען די בחורים דערשטעקט, אז זיי
קענען מיט זייערע שטימען מאכען "פיונעס". זיי
האבען זיך צוזאגעשטעלט אין פראנט פון האטעל
ראלי. אין יענער צייט פלענען קאנסערטלייט, סע-
נאטארען און הויכע רעזידענטס, באזוכען האבען א
סאב ויך וועקענעסערען אין וואינע אומגעווענע
האטעל און כאפען א שמיס אדער א ריימל.

דאס האבען זיך דעם חוץ צוויי יונגלעך
וועקענעסערען און אנגעהויבען געבען זייער קאנ-
צערט. זיי האבען געוואלט דעם אמעריקאנער
היט, פערשידענע לידער פון בראדוויי און די
קאנסערטלייט און ריכטער מלכען זיי צו-ווערען
א פאר סענס, און פאר דעם געלד האבען זיי זיך
גוט אנגעזעסען.

די בענסשאפט נאך ניו יארק

דער פאטער, האט נישט געוואוסט וואס וועט
זיין טוען אין גאס. ער האט זיך זעהר זעלסטען גע-
נועהן פאר די אויגען. ער האט אבער פערשטא-
נען, אז זיי וועלען נישט אין וואונדערס און לער-
נען מורה, האט ער זיך אנגעהויבען רעדערען אי-
בער זיי, זיי גערופען "זשוליקעס" און זיך שטארק
געזארגט וועגען זייער צוקונפט.

הער האט זיך דערווייל פערזענלעך צו פא-
רען קיין ניו יארק. דעם סרענדיקער יונגעל איז
פאג געווארען די "קליינע" וואס זיינען אן.
האט ער זיך אויפגעהויבען און זיך צוועקענע-
לעזט קיין ניו יארק - און אויך מיטגענומען זיין

ווערים ביי הינדער

מעדיצינישע שוועסטען פון דר. וויליאם קאנטאר

דער קלינישער ווארעם וועט אויס ווי א
געווענליכער קרייזער. ער איז פון פינף ביז צעהן
אינשטעם לאנג און פארשפרייט אויף פירען קאנ-
דער קאליד און א געווענליכער וואסער. אדער א רויט
ליך-געלער. געווענליך געפינען זיך עטליכע ווערים
אין די געדערס, וואס ווערען אויפגעלעך ווערען גע-
לויט. זיי געטוישען זיך אויסגעוואשען דעם מענטש
ליכען קערפער און ווערען אריינגענומען דורך טרינק
וואסער.
זיי זענען פאל פון טיפ-ווארעם, וועט מען זעהן
טען א קינד, וואס וועט די סימפטאמען וואס ווערען
צוגעשריבען צו ווערים. דער שטארקער אפטייט אדער
אומפערטראגליכע, איז געווענליך צוליב איינפאכער
אויסצווארען. נישט צוליב א נישט-רעכטיקער רעסע-
ראס שלאפאליאקעס - צוליב מירקעס אדער אומד-
פערטראגליכע, און אזוי מיט אלע אנדערע סימפטאמען,
ווען ערשטערע געפינען אים, אז ווערען קינדער האט
פאג ווערען, האבען זיי זיך און צו רעפארמירען, און
זיי געקענען שוין סימפטאמען, וועלכע זיי שרייבען
צו ווערים.

דאנאמאנען די קראנקייט קאן מען נאך דורך
געפינען די ווערים אדער ווערען אויפגעלעך א שטול-
נאכער די ווערים זענען געווען ווערען קליין אדער זי גע-
פינען זיך געווענליך אין א היפערע צאהל און
מען קאן זיי לייכט געפינען איינע מען וועט זיי
די אינפערקטע מיט די ווערים קאן געווענליך
פערמירען ווערען דורכ'ן אפטרעטן דאס טרינק-ווא-
סער. די יפערענאליטעט איז אויפ'ן זעלבן שטייגער ווי
אין פאל פון טיפ-ווארעם, נאך נישט אזוי שטרענג.
אויסצווארענדיקע פון עפאטאדאליק ווערען געגעבען,
ווען דער מאמען איז נישט איבערגענומען דאס פא-
האלטען דאס קינד און נאך מילדער ריטעט א
טאג צייט. דאן דארף מען געבן פיר וואונדערס פון
קאלאמעל און סאטאנען; פיר שעה הארף מען ער-
לויבען צווישען די וואונדערס, דאס איז געווענליך גענוג
אויסצווארענדיקע די אלע ווערים. און צו פערזיכערען
זיך קאן מען עקאממענדירען דעם שטולנאמאן און א
פאר וואכען שפעטער. אויב מען געפינט די ווערים
פון ווערים, און מען דורכזעהן דעם נאכגען פרא-
צעס נאכמאל.

דער ווארעם וועט אויס ווי א
פאריש. עס איז פון א פערטעל ביז א האלב אינשט
די לענג. געווענליך געפינען זיי זיך אין דער נראפער
האט ארויסגעקוקט דעם קאפ פאר
פונעם מען, און געהויבען דעם שאפער זיך אפ-
שטעלען אויפ'ן ראט רימארקע און לעשנא.
דערנאך האט ער געזעהן דעם שאפער
פאר'ן קורס און איז אוועק צופוס אין לאמארק-
טאריש.
אין דעם גרויסען צימער איז געווען שטיל,
און נאך זיין וועקעל האט האלדערשטענדיק געווען
זשעט די דינאמא-מאשין.
האלדערשטענדיק האט געמאכט ליכטיג און געבראכט
אין פערזענליכע די איפריג ריי דינאמא-מאשין.
אומגעווענליך אויף די אויפגאבען די קליינע-רע-
לעך, און האלדערשטענדיק איז דער האנד א שליסעל,
האט ער זיך אוועקגעקוקט ביי דעם מארמאר-ברעט
דעם די פיל קליינע לעכלעך, און זיי גענומען צו
דער ארבייט.
דער יונגער האט אנגעשלאגען צוויי, אפער הוי-
ראמען האבען געשווינגען.
פאסעליך האט וואלדראם איבערגעשטעלט דעם
שליסען פון אייז לעכלעך און דעם אנדערע, און זיך
אויספארענדיק איינגעהערט.
לסוף האט זיך איבער'ן דאס ארויכגעטראגען
א שפעטען...
האלדערשטענדיק האט איבערגעקאפט דעם שמועס.
די פאקאנטע שטימע האבען איהם געמאכט
אויסצווארענדיקע און אנשטעלענדיק זיך געווען.
אין קול האט זיך אויסגעשטעלט:
"מאמע! איהר רופט עס אן, מאמע!"
פאנאמא. ס'איז דאן אנאמאליש כושר-מעשה! די
פיראדאקסישטע! די פיראדאקסישטע מעל!
דונג אין משך פון ניו חרשים, איהר פערשטעטע!
א סך מאל רופט זיך מיר, אז דאס אלץ וועט זיך
סוף כל כח ארויסווערן פאר א חלום!
א שטיקעל חלום! - האט דער צווייטער
געענטפערט - און די עטליכע צעהנדיק פונגעל

הארט אויף מיר אונטען א טאקסובאק.
היינט עס, אז איהר ווילט אונז נישט מיט-
געהען קיין לאנד? - האט געלוי געטוישט א
פארע געטון.
"כלהא מורא, אז נישט! - האט וואלד-
מאן אומפארטריקע געענטפערט - מיר איז אומאנגע-
נעם אייז איינצוארען, אויב דער הער ליפאוסקי
זאגט זיך אז צו פאררען מיט אונז. מיר וועלען
אפער איינצוארען מאל מאמען אומאויספאלג, ווען...
דער פאפא וועט קענען מיטפאררען...
ער האט זיך געווענליך מיט דעם פאטער און
דער מאמע און איז ארויס פון היים.
- האט מינער! - האט ער געמורמלט,
צוריקצוגעהרגענדיק זיך ארויס אין דער טאקסובאק -
וועמען וואלט עס געקאפט איינפאלג... פוינקס
ניפאוסקי א מיטגליד פון דער איינפאכער-פאמאדע
זיך - אלץ אלץ וועל איהם אריינגעבן אין קור-
סע... דער אויספארשונגס-מאט וועט געוויס אויס-
געבען די מעלונג נומער 34... ווי העלפען זיך
שטענדיק מיט מינע אומווענען... אנהויבענדיק פון
נומער 4 האבען זיי פערשטאנען... אן! דאסער!
זיטש און שטאמסקי ווענען שוין פונגעטענע צו
דער ארבייט... די האנד האט זיך אויפגעהויבען
אויפער ליפאוסקי'ס קאפ, און זי וועט זי וויכער
אראפלאזען.

ער האט זיך געפרובט אויסצוגעפונען א
אויסנאנג פון דער לאנג, וואס ער האט געשאפען.
אבער דער גראנק האט זיך אפגעוואשט צו-אפ-
סייז געשטעלט א וואך נישט צום פערטענערען.
אריינגעווארענדיק זיך קארטעל אין פאסט-
קעסטעל, האט ער אנגעשניטען אלע וועגען צום
צוריקהערן, און איהם איז ער אלץ שולדיג אין דעם,
וואס עס איז געשעהן.
וואס ס'זאגט מען?

ס'געיעג נאכ'ן שאטעז

(סענסאציאנעלער ראמאן)

שווייזשע קאנסטאן ויך פשוט אפן נישט פער-
פרייען, פאפא? - האט זיך געלוי געגעבען.
"לידער! - האט ליפאוסקי געענטפערט
מיט א ברויטראן - דאס מאל פונקט קאן איך
פשוט אפן נישט.
דאמאל האט געקוקט אויף איהם מיט א קאלטען
פראסטענען בליק.
ליפאוסקי האט זיך לייכט פעררייטעט, אבער
הארט אויסגעוואלטען דעם בליק, וואס דאמאל האט
זיך א ווילע ארום פון איהם אפגעווענעט.
טראקען און רייטליך האט ער דערקלערט, אז
ער האט געפרובט ענטהן דעם פערקלערט, אז
ער האט געפיהלט, אז ער איז צו ווייט פער-
האנגען, אז די אטמאספערע האט זיך אנגעשטענעט,
און איז גרייט א ליאדע מינוט זיך אויפצורייסען.
אין ליפאוסקי'ס אויגען האט א פלינצעל געטון
א שלעכט פייגל.
ער האט, איינגעשטילט, ווייניג געוואלט, אבער
דאס, וואס ער האט זיך געוואלט איז געווען גענוג,
כדי צו אפגעגאנגען אלע ספקות.
דער ענטפער אויף דער פראגע, וואס האט
געמאכט דעם יונגעמאן, איז געגעבען געווארען.
- א שאל! - האט ער זיך קאלט אפגעוואשען.
- ס'איז ווער שפעט, און איך וועל איהר מער-
נישט מורח ויט מיט מיין אומגעווענליכע... אונז

בחור'ס, וואס וועלען מיט זיין הילף אונטער'ן שלאס...
אין די פירע מענען, וואס וועלען געווענליך גע-
ווארען פון א וועקען טויט! אז קאן מען עס
אנרופען, א "חלום"? זיט נישט קיין נאך, שטאמ-
סקי! מיר האבען זיך דאן אליין געפאקט די חברד
לייט און נישט איינגעוואלטען... אבער א סאנצע
זאך איז עס פארט! ער מאכט דאך פונשטענליך
חלוק פון דער געווענליכער פאליטישער מאכט... פאנאמא!
אפטערס רופט זיך מיר אליין, אלץ, אז שטימען
ארויספארענדיקע מיין אייגענער שאטען און אנשטעלען
סיך פאר'ן קאלנער...
שטאמסקי האט זיך נומעמאל פונאנערנענליכע
- וואל ער אונז, פונערסטענדיק, לאנג לעבען
און געווען זיין דער דאזיקער שאטען!... ער קאן
כאפען העכט... און מיין אייגענליכע ווערען אומגעווענליך
דערמיט נישט טאקסובאק. איך פערשטעט נישט,
וואס האט איהר פאר איהם מורא? ער שרייבט
בעסער פון אלע געהייסענע און אומגעווענליכע
פערשטעט איהר מיך ראכענענדיק...
דאספאקטירטש האט איהם אויפגעקוקט איינפא-
געשלאגען די ריי:
- וועט איהר דען נישט, ס'איז פארשטן
ער איז? - איז ער ארויס פון די כלים - ס'איז
דאך קלאר, אז ער איז א פערטער! פאר מיין
נאנצער לאנגער פראקטיק האב איך נאך נישט
געזעהן אן נישט געהערט ווענען אומגעווענליך
זשוליק... דאס איז, דאס זיך מיר, דער נאנצער
שווינדלער אין דער וועלט... ער פערראט זיך, כדי
פאטער צו ווערען פון קאנקורענצען... ער איז דער
מורא-אויסוואנגען, און זי אלע, און ער נישט אויס
בלויז די קליינע חברדלייט...
- ווייט איך וואס! צו וואס טוט ער עס?
צי וואס לוינט זיך איהם צו שפילען אומגעווענליך
שפיל מיט ווענע לייט?
- ס'איז אומגעווענליך קומט.

